

Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – Івано-Франківськ:
Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя
Стефаника, 2011. – Випуск XL. – Частина 3. – С. 120 – 123.

УДК 378.126

ББК 74.580

Моркотун С.Б.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

*У статті представлена класифікація педагогічних умов формування
презентаційних умінь студентів магістратури. Уточнено сутність поняття
„педагогічні умови”. Обґрунтовано важливість групи зовнішніх умов для
формування презентаційних умінь.*

Ключові слова: магістр, презентаційні уміння, педагогічні умови.

Постановка проблеми. В умовах світової інформаційно-технологічної революції успішність і конкурентоздатність країни значною мірою залежить від якості підготовки кадрів у системі освіти. Сучасний ринок праці потребує фахівця, готового до життєдіяльності на інформаційній основі, до успішної соціалізації у постійно змінюваному, все більше взаємопов'язаному інформаційному середовищі. Майбутній спеціаліст має вміти: адаптуватись у постійно змінюваних умовах, самостійно набуваючи необхідних знань, вміло застосовуючи їх на практиці; усвідомлювати, де і яким чином його знання можна застосувати; генерувати нові ідеї, критично, творчо мислити; бути комунікабельними [3: 36-37], працювати з інформацією, тобто мати сформовані презентаційні уміння (ПУ).

При організації та для забезпечення ефективного процесу формування ПУ, як і будь-якої діяльності, створюються відповідні умови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Актуальність досліджуваного питання підтверджується існуючою джерельною базою з проблеми створення умов навчально-виховної діяльності, яка представлена роботами Л.В. Айдінової, В.І. Андрєєва, І.Д. Андрєєва, Ю.К. Бабанського, Н.О. Баришевої, О.А. Белобрикіної, А.Я. Найн, А.В. Петровського, Н.М. Яковлевої та інших. У працях науковців представлено аналіз понять „умова” і „педагогічна умова”, досліджувані умови розподілено на дві групи: 1) зовнішні, спрямовані на особистість ззовні, та 2) внутрішні, які походять з самої особистості (активність, мотивація, задатки, здібності, внутрішня позиція по відношенню до зовнішнього оточення і його впливу).

У дослідженні питання формування ПУ важливими є роботи Л. Арредондо, Р.І. Гандапаса, С. Дікінсон, Р. Ділтса, Н.Л. Драб, О.Ю. Попової, С.Б. Ребрика, С.О. Царьової. Автори наукових праць детально аналізують явище презентації, уміння необхідні для її ефективного проведення, вирішують питання співвідношення понять „презентація” та „репрезентація”, вказують на необхідність вивчення особистісних характеристик і можливостей слухачів, розглядають ПУ як необхідну складову процесу представлення матеріалу, а презентацію вважають методом, формою навчальної роботи.

Формулювання цілей статті. Мета даної публікації полягає у представленні класифікації педагогічних умов, необхідних для формування ПУ студентів магістратури у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація даної цілі потребувала з'ясування сутності поняття „педагогічні умови”. Узагальнивши визначення, запропоновані зазначеними науковцями, під *педагогічними умовами* ми розуміємо взаємопов'язану сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, яка сприяє формуванню ПУ студентів магістратури під

час професійної підготовки. Аналіз науково-педагогічних досліджень уможливив виділення комплексу педагогічних умов формування ПУ магістрантів. Визначені умови ми організували у п'ять підгруп – психологічні, дидактичні, методичні, комунікативні, організаційні, які об'єднали у дві групи – суб'єктивні внутрішньоособистісні, об'єктивні зовнішні (див. рис. 1).

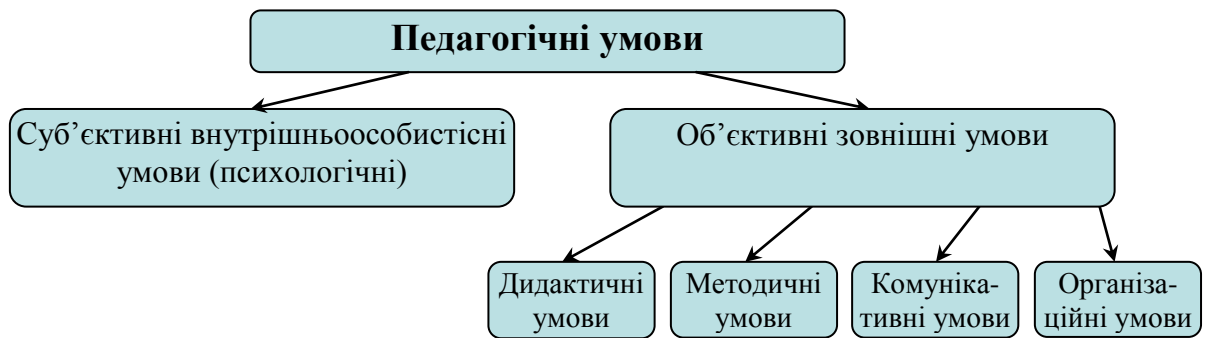

Рис. 1. Класифікація педагогічних умов формування ПУ магістрів

Суб'єктивні внутрішньоособистісні умови (психологічні) визначаються психологічною готовністю до обраної професії, передбачають створення атмосфери стимулювання, позитивної мотивації до формування ПУ. До них належать:

1) наявність у студентів загальних розумових здібностей (здібність до якісного аналізу та класифікації, здібність до оцінки причиново-наслідкових зв'язків і стосунків);

2) наявність у студентів певного ступеня розвитку абстрактно-теоретичного рівня свідомості;

3) ціннісне осмислення студентами свого соціального статусу й мети отримання вищої освіти, усвідомлення професійної значимості та переконаність у необхідності формування ПУ;

4) сформованість професійної мотивації, наявність домінуючого мотиву при вступі до ВНЗ, здобуванні майбутньої професії, формуванні ПУ;

5) створення комфортного освітнього середовища через організацію змістовного навчання.

До об'єктивних зовнішніх умов відносяться дидактичні, методичні, комунікативні й організаційні умови.

Дидактичні умови передбачають співпрацю учасників навчально-виховного процесу, дотримання дидактичних принципів:

1) наявність у студента уміння виконувати усі види і форми навчальної діяльності;

2) розробка та впровадження в навчальний процес педагогічної технології формування ПУ;

3) дотримання принципів індивідуалізації та диференціації навчання, системності та послідовності;

4) визначення та подолання презентаційних бар'єрів у навчальній діяльності;

5) формування ПУ магістрантів згідно концепцій діалогічної педагогіки Сократа, психолого-педагогічної взаємодії оратора з аудиторією Аристотеля, риторики спілкування П.Л. Сопера, розвиваючої дидактики Ф.А.В. Дістервега, переконуючо-інформаційного навчання О.О. Леонтєва, комунікативної медіаосвіти на основі презентації А. Гофрона.

Методичні умови пов'язані з презентаційною компетентністю викладача, навчально-методичним забезпеченням педагогічного процесу; визначаються як сукупність форм, методів, засобів навчання, спрямованих на формування ПУ:

1) проведення занять, спрямованих на формування ПУ, компетентним викладачем (досвід педагога, володіння методологією і методикою презентаційної діяльності; знання викладачем номенклатури ПУ);

2) пояснення цілі формування ПУ, встановлення зв'язку з напрямом основної професійної діяльності, інформування про потенціали участі студента у презентаційній діяльності; визначення освітніх завдань на кожному етапі професійного навчання та їх співвіднесення з професійними планами студентів;

3) методичне та діагностично-технологічне забезпечення процесу формування ПУ студентів в процесі професійної підготовки;

4) ознайомлення студентів з науково-теоретичними основами презентаційної діяльності;

5) активізація набутих теоретичних знань і практичного досвіду студентів для подальшого формування ПУ.

Комунікативні умови пов'язані з вербальною і невербальною комунікацією, спрямованою на реалізацію процесу формування ПУ студентів магістратури під час професійного навчання. Вони включають:

1) організація взаємодії учасників педагогічного процесу на основі діалогічності спілкування; створення комунікативної ситуації;

2) наявність необхідних комунікативно-мовних особливостей промовця:
1) артикуляційні дані презентатора (артикуляційна чистота, ступінь редуції та інші), 2) мовні особливості магістранта (фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні), 3) час пред'явлення (тривалість звучання повідомлення), 4) темп виголошення, 5) ступінь зацікавленості промовця в тому, щоб бути понятим, який проявляється в емоційності, чіткості виділення логіки викладу, адекватності інтонаційного оформлення думки;

3) представлення інформації, що презентується, у середніх за величиною частинах (А.О. Смирнов);

4) врахування ймовірного прогнозування мовленнєвого сприймання слухачами;

5) представлення важливої інформації на початку та в кінці презентації (І.О. Зимня, В.Д. Тункель).

Організаційні умови становлять сукупність операцій, спрямовану на досягнення прогресивних змін у процесі формування ПУ студентів магістратури під час професійної підготовки через налагодження діяльності студентів і викладача:

1) розробка системи оцінювання сформованості ПУ;

2) використання вітчизняного та зарубіжного досвіду формування ПУ;

3) забезпечення єдності наукових знань, емоційно-ціннісних суджень і практичних дій магістрантів, спрямованої на формування ПУ;

4) наближення структури навчального процесу до структури майбутньої професійної діяльності;

5) здійснення управління й корекції процесу формування ПУ студентів магістратури під час професійної підготовки.

Питання матеріально-технічного, фінансового, кадрового забезпечення в навчальному і педагогічному процесі мають важливе значення, проте в межах нашого дослідження не розглядаються, оскільки від педагога не залежать.

Обидві групи умов нерозривні у своїй значимості. В той же час вихідна значимість єдності всієї сукупності умов не заперечує їх самостійного значення, яке полягає в тому, що кожному з них відводиться специфічне місце на різних етапах формування ПУ, які відображають змістовий, смисловий, функціональний і динамічний аспект розвитку даного утворення.

З цієї позиції найбільш важливими для формування ПУ студентів магістратури у процесі професійної підготовки є група зовнішніх умов. Вони створюються та впливають сукупністю заходів з підтримки і розвитку мотивації, активності, здібностей студентів. Саме зовнішні умови можна назвати суто педагогічними, оскільки вони створюються педагогом, як організатором зовнішнього середовища професійної підготовки, яке впливає на формування ПУ [2].

У цілому, ПУ формуються при відповідних внутрішніх і зовнішніх умовах в процесі здобування презентаційних знань, що опосередковуються презентаційною діяльністю.

Перевірка виділених умов здійснювалася за допомогою методів анкетування, статистичної обробки, ранжування, а також під час експериментальної роботи.

Для визначення рівня значущості виділених нами педагогічних умов групі експертів, до якої входили викладачі чотирьох ВНЗ пропонувалося

визначити найбільш важливі умови формування ПУ студентів магістратури у процесі професійної підготовки на основі розробленої анкети. При визначенні кількості експертів ми спиралися на розрахунки, проведені І.Д. Бойчук [1: 116]. Згідно розрахунків дослідника, для надійності оцінки кількість експертів має становити не менше 19 чоловік. У зв'язку з тим, що наш експеримент проводився у чотирьох ВНЗ, кількість осіб становить 20. Для вибору експертів з числа педагогічних працівників ВНЗ ми застосували такі критерії: педагогічний стаж не менше п'яти років, фахова вища освіта і педагогічна підготовка, високий рівень психолого-педагогічних, соціальних, загальних знань, об'єктивність і відповідальність, авторитетність.

Обробка отриманих даних здійснювалась за методом відносних частот: група експертів $j \in [1 \dots 20]$, показники $j \in [1 \dots 5]$, вартість показника $K \in [1 \dots 5]$, на множині J .

$$1. \quad F = \sum_{i=1}^n K_i$$

$$2. \quad J = J * \sum_{j=n}^{n=20} K_j = F$$

$$3. \quad F_{\max} = 20 * 5 = n_{\max} * K_{\max} = 100$$

Розраховуємо відносну частоту φ за формулою:

$$\varphi = \frac{F_i}{F_{\max}} = \frac{\sum_{i=1}^n K_i}{n_{\max} * K_{\max}} = \frac{\sum_{i=1}^{20} K_i}{20 * 5}$$

Наведемо отримані результати експертної оцінки педагогічних умов у таблиці (див. табл. 1).

Таблиця 1

Ступінь важливості педагогічних умов формування ПУ магістрантів

№ п/п	Педагогічні умови	Підгрупа педагогічних умов	Відносна частота
1.	Розробка та впровадження в навчальний процес педагогічної технології формування ПУ.	Дидактична	0,98
2.	Формування ПУ магістрантів згідно концепцій	Дидактична	0,97

	Сократа, Аристотеля, П.Л. Сопера, Ф.А.В. Дістервега, О.О. Леонтєєва, А. Гофрона.		
3.	Створення комфортного освітнього середовища.	Психологічна	0,96
4.	Проведення занять компетентним викладачем.	Методична	0,95
5.	Методичне та діагностично-технологічне забезпечення процесу формування ПУ.	Методична	0,94
6.	Ознайомлення студентів з науково-теоретичними основами презентаційної діяльності.	Методична	0,91
7.	Активізація набутих теоретичних знань і практичного досвіду студентів.	Методична	0,90
8.	Наявність необхідних комунікативно-мовних особливостей промовця.	Комунікативна	0,83
9.	Забезпечення єдності наукових знань, емоційно-ціннісних суджень і практичних дій магістрантів.	Організаційна	0,82
10.	Здійснення управління й корекції процесу формування ПУ студентів магістратури.	Організаційна	0,81
11.	Визначення та подолання презентаційних бар'єрів у навчальній діяльності.	Дидактична	0,79
12.	Сформованість професійної мотивації, наявність домінуючого мотиву при вступі до ВНЗ, здобуванні майбутньої професії, формуванні ПУ.	Психологічна	0,77
13.	Усвідомлення значимості та переконаність магістрантів у необхідності формування ПУ.	Психологічна	0,75
14.	Використання вітчизняного та зарубіжного досвіду формування ПУ.	Організаційна	0,73
15.	Наявність у студентів загальних розумових здібностей.	Психологічна	0,72
16.	Розвиненість у студентів абстрактно-теоретичної свідомості.	Психологічна	0,71
17.	Наявність у студента уміння виконувати усі види і форми навчальної діяльності.	Дидактична	0,70
18.	Пояснення цілі формування ПУ.	Методична	0,69
19.	Організація взаємодії учасників педагогічного процесу на основі діалогічності спілкування; створення комунікативної ситуації.	Комунікативна	0,67
20.	Представлення інформації, що презентується, у середніх за величиною частинах.	Комунікативна	0,66
21.	Представлення важливої інформації на початку та в кінці презентації.	Комунікативна	0,65
22.	Дотримання принципів індивідуалізації та диференціації навчання, системності та послідовності.	Дидактична	0,64
23.	Врахування ймовірного прогнозування мовленнєвого сприймання слухачами.	Комунікативна	0,63
24.	Наближення структури навчального процесу до структури майбутньої професійної діяльності.	Організаційна	0,47
25.	Розробка системи оцінювання сформованості ПУ.	Організаційна	0,43

Висновки. Врахування запропонованих груп педагогічних умов забезпечить успішність процесу формування ПУ студентів магістратури, запобігатиме академічній неуспішності в цілому.

Література

1. Бойчук І. Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фармацевтів у коледжі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Бойчук Ірина Дмитрівна. – Житомир, 2010. – 280 с.

2. Ильина И.А. Педагогические условия формирования самооценки студентов в процессе профессиональной подготовки // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2009. – № 91. – С. 193-196.

3. Пискунова Е.В. Подготовка учителя к обеспечению современного качества образования для всех: опыт России: Рекомендации по результатам научных исследований / Под ред. Г.А. Бордовского. – СПб: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2007. – 79 с.

Morkotun S.B. Classification of Pedagogical Prerequisites of the Formation of Master Students' Presentation Skills in the Process of their Professional Training.

The article focuses on a classification of prerequisites of the formation of master students' presentation skills in the process of their professional training. The concept "pedagogical prerequisites" is specified. The importance of the external group of the prerequisites for the formation of presentation skills is grounded.

Key words: master students, presentation skills, pedagogical prerequisites.